Qabul qilindi: 15-noyabr 2026-yil • Ma’qullandi: 17-noyabr 2026-yil • Nashr qilindi: 19-noyabr 2026-yil

KLINIK LINGVISTIKANING FAN SIFATIDA SHAKLLANISHI VA TADQIQ ETILISH DARAJASI: NAZARIY-METODOLOGIK YONDASHUVLAR HAMDA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR

Xo‘jamberdiyeva Xilolaxon Shuhratbek qizi
Andijon davlat chet tillari instituti tayanch doktoranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada klinik lingvistikaning mustaqil ilmiy yo‘nalish sifatida shakllanishi, uning nazariy-metodologik asoslari, tadqiq etilish bosqichlari va zamonaviy rivojlanish tendensiyalari tahlil qilinadi. Tadqiqotda klinik lingvistikaning fanlararo tabiati, nutq va til buzilishlarini o‘rganishdagi lingvistik yondashuvlarning evolyutsiyasi, shuningdek, klinik fonetika, neyrolingvistika, psixolingvistika va klinik pragmatika doirasida erishilgan ilmiy natijalar ko‘rib chiqiladi. Devid Kristal, Martin Ball, Maykl Perkins, Nikol Myuller va Doroti Bishop singari olimlarning ilmiy ishlari tarixiy-qiyosiy va konseptual tahlil asosida o‘rganiladi. Ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish natijasida klinik lingvistika taraqqiyotining asosiy bosqichlari tizimlashtirilib, mazkur sohaning an’anaviy struktur-lingvistik yondashuvdan funksional-kommunikativ, kognitiv va fanlararo tadqiqotlarga qarab rivojlanayotgani asoslanadi. Shuningdek, mavjud xalqaro tadqiqotlar negizida o‘zbek tili materiallari asosida klinik-lingvistik tadqiqotlarni rivojlantirishning nazariy va amaliy istiqbollari belgilanadi.

Kalit so‘zlar: klinik lingvistika, nutq buzilishlari, til patologiyasi, afaziya, klinik fonetika, neyrolingvistika, klinik pragmatika, logopediya, fanlararo tadqiqot.

KIRISH

Klinik lingvistika zamonaviy tilshunoslikning inson nutqiy faoliyati, til tizimi va kommunikativ qobiliyatlaridagi buzilishlarni o‘rganuvchi fanlararo yo‘nalishlaridan biridir. Mazkur soha tilshunoslikning nazariy va amaliy imkoniyatlarini tibbiyot, nevrologiya, psixologiya hamda logopediya bilan uyg‘unlashtirish orqali shakllangan.

Klinik lingvistikaning ilmiy ahamiyati shundaki, u nutq va til buzilishlarini faqat fiziologik yoki psixologik hodisa sifatida emas, balki muayyan lingvistik qonuniyatlarga ega bo‘lgan murakkab kommunikativ hodisa sifatida o‘rganadi. Shu sababli mazkur fan doirasida fonetik-fonologik, leksik-semantik, morfologik, sintaktik va pragmatik buzilishlarni tizimli tahlil qilish muhim o‘rin tutadi.

Klinik lingvistikaning zamonaviy ilmiy yo‘nalish sifatida shakllanishida D. Kristalning 1981-yilda chop etilgan Clinical Linguistics monografiyasi muhim o‘rin egallaydi. Olim klinik lingvistikaning tadqiqot obyektini belgilash, tilshunoslik metodlarini klinik amaliyotga tatbiq etish va til buzilishlarini lingvistik birliklar asosida tavsiflash masalalarini izchil yoritgan [1, 1–22-b.].

Keyingi davrlarda klinik lingvistika tadqiqotlari sezilarli darajada kengayib, rivojlanish bilan bog‘liq til buzilishlari, orttirilgan afaziya, nutqning fonetik xususiyatlari, kommunikativ-pragmatik buzilishlar va ko‘p tillilik kabi masalalarni qamrab ola boshladi.

Xususan, M. Ball, M. Perkins, N. Müller va S. Howard tahriri ostida 2008-yilda nashr etilgan The Handbook of Clinical Linguistics fundamental ilmiy to‘plami klinik lingvistikaning turli yo‘nalishlari bo‘yicha nazariy hamda amaliy tadqiqotlarni birlashtirdi [2]. Shunga qaramay, klinik lingvistikaning xalqaro miqyosda rivojlanishi turli tillarda bir xil darajada kechmagan. Muayyan til uchun yaratilgan diagnostik materiallar yoki aniqlangan nutqiy qonuniyatlarni boshqa tilga bevosita ko‘chirish morfologik, fonologik, sintaktik va madaniy xususiyatlarni yetarlicha hisobga olmaslik xavfini tug‘diradi. Bu masala o‘zbek tilining klinik-lingvistik jihatdan o‘rganilishi uchun ham dolzarbdir. Tadqiqotda klinik lingvistikaning shakllanishiga qaysi nazariy yondashuvlar ta’sir ko‘rsatgani, uning tadqiqot obyekti qanday kengaygani va zamonaviy ilmiy natijalarning o‘zbek tili materiallariga tatbiq etilishida qanday lingvistik masalalar yuzaga kelishi o‘rganiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot sifat yondashuviga asoslangan ilmiy adabiyotlar sharhi hisoblanadi. Unda klinik lingvistika bo‘yicha fundamental monografiyalar, ilmiy to‘plamlar, xalqaro

jurnallarda chop etilgan tadqiqotlar va bibliometrik tahlillar o‘rganildi.

Manbalarni tanlashda ularning klinik lingvistika nazariyasiga qo‘shgan hissasi, tarixiy ahamiyati, metodologik mazmuni va zamonaviy tadqiqot yo‘nalishlarini yoritish imkoniyatlari asosiy mezon sifatida belgilandi. Tadqiqotda tarixiy-qiyosiy, tavsifiy, konseptual va qiyosiy-tipologik tahlil metodlari qo‘llanildi. Adabiyotlar uch asosiy yo‘nalishda tahlil qilindi: klinik lingvistikaning shakllanishiga ta’sir etgan dastlabki tadqiqotlar; uning nazariy hamda metodologik chegaralarini belgilagan fundamental asarlar; sohaning hozirgi tadqiqot muammolari va istiqbollarini yorituvchi zamonaviy nashrlar. Tahlilning xronologik chegarasi R. Yakobsonning 1941-yildagi dastlabki tadqiqotlaridan boshlanib, 2024-yilgacha e’lon qilingan tanlangan ilmiy ishlargacha bo‘lgan davrni qamrab oladi. Bunda 2022-yilda A. Alduais va hammualliflar tomonidan chop etilgan bibliometrik tadqiqot klinik lingvistikaning xalqaro miqyosdagi rivojlanishini tavsiflash uchun asosiy manbalardan biri sifatida olindi. Ushbu ish yangi bibliometrik ma’lumotlar bazasini yaratishga yoki barcha mavjud ilmiy nashrlarni to‘liq qamrab olishga da’vo qilmaydi. Uning natijalari tanlangan adabiyotlarning tizimlashtirilgan ilmiy talqinidan iborat.

NATIJALAR

Klinik lingvistikaning fan sifatida shakllanishi bir necha ilmiy an’analar bilan bog‘liq. Ulardan biri til buzilishlarini tilning ichki tuzilishi, fonologik birliklar va nutqiy faoliyat qonuniyatlari nuqtayi nazaridan o‘rganishdir. Mazkur yondashuvning rivojlanishida Roman Yakobsonning ilmiy qarashlari alohida o‘rin egallaydi. Uning 1941-yilda dastlab nemis tilida e’lon qilingan, keyinchalik Child Language, Aphasia and Phonological Universals nomi bilan ingliz tilida nashr etilgan monografiyasida bola nutqining fonologik rivojlanishi va afaziyada kuzatiladigan fonologik buzilishlar o‘zaro bog‘liq ilmiy muammolar sifatida tahlil qilingan [3].

Yakobsonning tadqiqotlari klinik lingvistika uchun ikki jihatdan ahamiyatlidir. Birinchidan, til buzilishlarini alohida tovushlarning noto‘g‘ri talaffuz qilinishi bilan cheklamasdan, fonologik tizimdagi munosabatlar orqali tushuntirish imkoniyatini yaratdi. Ikkinchidan, bola nutqining rivojlanishi bilan orttirilgan til buzilishlari o‘rtasidagi qiyosiy

tahlilni nazariy masala sifatida ilgari surdi. Biroq bola nutqining shakllanishi va afaziyadagi til funksiyalarining yo‘qolishi mutlaqo bir xil yoki doimo teskari tartibda kechadigan jarayonlar sifatida tushunilmasligi kerak. Zamonaviy yondashuvlarda buzilishning nevrologik sababi, uning individual xususiyatlari va til tizimining murakkabligi ham hisobga olinadi. Klinik lingvistikaning keyingi rivojlanishi aynan shunday struktur-lingvistik tamoyillarni yanada kengroq klinik va kommunikativ kontekstda qo‘llash bilan tavsiflanadi.

D. Kristalning 1981-yilda nashr etilgan Clinical Linguistics monografiyasi klinik lingvistikaning ilmiy predmetini izchil tavsiflagan fundamental asarlardan biridir. Kristal klinik lingvistikani kommunikativ buzilishlarni klinik sharoitda o‘rganishga tilshunoslik ilmiy bilimlarini tatbiq etadigan soha sifatida ta’riflaydi [1, 1-b.]. Uning yondashuvida lingvistik tahlil mutaxassisga nutqiy buzilishning mohiyatini aniqroq tavsiflashga, shuningdek, korreksion faoliyat uchun ahamiyatli bo‘lgan til birliklarini ajratib ko‘rsatishga xizmat qiladi.

Kristalning ushbu asari fonologiya, grammatika, semantika va til rivojlanishiga doir nazariy tushunchalarni klinik tahlil bilan bog‘lashga qaratilgan. Bunda bemor nutqini umumiy til me’yoriga mos kelishi yoki kelmasligi nuqtayi nazaridan baholashdan ko‘ra, uning individual lingvistik tizimini tavsiflash muhim hisoblanadi. Mazkur yondashuv klinik lingvistika predmetini faqat nutq tovushlari buzilishlari bilan chegaralamasdan, til faoliyatining turli sathlarini o‘rganishga imkon beradi. Shunday qilib, Kristalning nazariy konsepsiyasi klinik lingvistikaning tadqiqot obyektini aniqlash, lingvistik diagnostikaning ahamiyatini asoslash va tilshunoslik bilan logopedik amaliyot o‘rtasidagi metodologik aloqalarni mustahkamlashga xizmat qilgan.

XX asr oxiri va XXI asr boshlarida klinik lingvistikaning o‘rganish doirasi sezilarli darajada kengaydi. Fonetik-fonologik tahlil bilan bir qatorda sintaksis, semantika, pragmatika, diskurs va sotsiolingvistik omillarga e’tibor kuchaydi.

M. Ball, M. Perkins, N. Müller va S. Howard tahriridagi 2008-yilgi The Handbook of Clinical Linguistics to‘plami ushbu kengayishni aks ettiruvchi muhim manbadir. Unda nutq

va til buzilishlarini o‘rganishning turli lingvistik usullari, baholash masalalari hamda ko‘p tillilikka oid muammolar qamrab olingan [2]. Ushbu bosqichda klinik lingvistikaning o‘rganilish darajasini quyidagi asosiy yo‘nalishlar orqali umumlashtirish mumkin.

Yo‘nalish	Tadqiqot obyekti	Ilmiy ahamiyati
Klinik fonetika va fonologiya	Artikulyatsiya, tovush almashinuvi, fonologik tizim, prosodiya	Nutqning tovush tarkibidagi buzilishlarni aniqlash
Klinik morfologiya va sintaksis	So‘z shakllari, grammatik kategoriyalar va gap tuzilishi	Grammatik buzilishlarni tizimli tavsiflash
Klinik semantika	So‘z ma’nosi, leksik tanlash, nomlash va ma’no munosabatlari	Leksik-semantik qiyinchiliklarni tahlil qilish
Klinik pragmatika	Nutqiy aktlar, kontekst, muloqot niyati	Ijtimoiy-kommunikativ qobiliyatlarni o‘rganish
Klinik diskurs tahlili	Hikoya, dialog, izchillik, mavzuni saqlash	Bog‘langan nutqning funksional xususiyatlarini baholash
Qiyosiy klinik lingvistika	Turli tillardagi nutq va til buzilishlari	Tilga xos hamda tillararo umumiy qonuniyatlarni aniqlash

Jadvalda aks ettirilgan yo‘nalishlar klinik lingvistikaning birgina til sathi doirasida emas, balki nutqiy faoliyatning turli tarkibiy qismlarini o‘zaro bog‘liqlikda o‘rganadigan soha sifatida rivojlanganini ko‘rsatadi. Klinik lingvistikaning o‘rganilish tarixidagi muhim o‘zgarishlardan biri nutqning strukturaviy xususiyatlari bilan bir qatorda uning kommunikativ vazifalarini ham tadqiq qilishdir.

L. Cummingsning 2009-yilda nashr etilgan Clinical Pragmatics monografiyasi mazkur yo‘nalishning nazariy va amaliy masalalarini tizimli yoritadi. Asarda bolalar va kattalarda uchraydigan pragmatik buzilishlar, ularning kognitiv asoslari, baholash va korreksiya masalalari o‘rganilgan [4, 1–39-b.]. Pragmatik tahlilning ahamiyati shundaki, grammatik jihatdan to‘g‘ri tuzilgan gap har doim ham samarali muloqotni ta’minlamaydi. Muloqot jarayonida suhbatdoshning maqsadini tushunish, nutqiy navbatni saqlash, kontekstga mos ifoda tanlash va implitsit ma’noni anglash ham zarur. Klinik pragmatika aynan shu funksiyalarning buzilishlarini o‘rganadi. Mazkur yo‘nalishning rivojlanishi klinik lingvistikaning strukturaviy tavsifdan kommunikativ-funksional tahlilga tomon kengayganini tasdiqlaydi.

Klinik lingvistikaning zamonaviy rivojlanishida asosiy tushunchalarning ilmiy jihatdan aniq belgilanishi muhim masalalardan biriga aylangan. Bunga D. Bishop, M. Snowling, P. Thompson, T. Greenhalgh va CATALISE konsorsiumining 2017-yilda e’lon qilingan tadqiqoti misol bo‘la oladi. Mazkur tadqiqotda turli soha vakillaridan iborat 57 nafar ekspert ishtirokida Delphi metodi asosida rivojlanish bilan bog‘liq til buzilishlarini nomlash bo‘yicha ilmiy kelishuv ishlab chiqilgan. Ikki bosqichli ekspert baholashi natijasida 21 ta bayonotdan 19 tasi bo‘yicha kamida 78 foizlik kelishuvga erishilgan [5, 1068–1080-b.].

Tadqiqotda Developmental Language Disorder (DLD) atamasi aniq ma’lum biotibbiy sababga bog‘lanmagan, kundalik faoliyatga ta’sir ko‘rsatuvchi rivojlanish bilan bog‘liq til buzilishini ifodalash uchun tavsiya etilgan. Ushbu natija klinik lingvistika uchun muhim metodologik ahamiyatga ega. Chunki terminologik izchillik turli tadqiqotlar natijalarini taqqoslash, klinik kuzatuvlarni umumlashtirish va fanlararo ilmiy muloqotni ta’minlashga xizmat qiladi. A. Alduais, A. Alduais, H. Alfadda va S. Allegrettaning 2022-yilda Children jurnalida chop etilgan tadqiqoti klinik lingvistikaning xalqaro ilmiy maydondagi rivojlanishini miqdoriy jihatdan yoritadi.

Mualliflar Scopus, Web of Science va Lens ma’lumotlar bazalaridan olingan bibliografik ma’lumotlarni tahlil qilgan. Tadqiqotda Scopus bo‘yicha 1685 ta, Web of Science bo‘yicha 1628 ta va Lens bo‘yicha 2677 ta hujjat o‘rganilgan. Ushbu ko‘rsatkichlar turli ma’lumotlar bazalariga tegishli bo‘lib, ular o‘rtasida takroriy nashrlar bo‘lishi mumkin [6]. Mualliflarning bibliometrik va ilmiy tarmoqlar tahlili klinik lingvistikaning nevrologiya, psixologiya, tilshunoslik, sog‘liqni saqlash va maxsus ta’lim bilan bog‘liq holda rivojlanayotganini ko‘rsatadi. Tadqiqot natijalarida afaziyadagi muloqot, motor nutq buzilishlari, akustik tahlil, fonologik buzilishlar hamda nutqni instrumental usullar bilan o‘rganishga doir ilmiy yo‘nalishlar aniqlangan. Biroq bu ko‘rsatkichlar 2022-yilgacha qamrab olingan nashrlarga taalluqli bo‘lib, 2026-yildagi umumiy bibliometrik holatni ifodalamaydi.

MUHOKAMA

Tahlil qilingan ilmiy adabiyotlar klinik lingvistikaning rivojlanishida uchta o‘zaro bog‘liq ilmiy tendensiyani ajratish imkonini beradi: struktur-lingvistik tahlilning shakllanishi, kommunikativ-funksional yondashuvning kengayishi va zamonaviy fanlararo metodlarning tatbiq etilishi. Dastlabki struktur-lingvistik tadqiqotlarda tilning ichki tuzilishi, fonologik oppozitsiyalar va grammatik birliklarning buzilishi asosiy o‘rganish obyektlaridan biri bo‘lgan. R. Yakobsonning afaziya va fonologik rivojlanishga doir ilmiy qarashlari mazkur yondashuvning nazariy asoslarini yaratishga xizmat qilgan.

D. Kristal tadqiqotlarida esa tilshunoslikning tavsifiy imkoniyatlarini klinik diagnostika va korreksion amaliyot bilan bog‘lash masalalari markaziy o‘ringa ko‘tarilgan. Keyingi bosqichda klinik lingvistikaning tadqiqot doirasi alohida tovush, so‘z yoki gap bilan chegaralanib qolmagan. Jumladan, L. Cummings tadqiqotlarida pragmatik buzilishlarni o‘rganish klinik lingvistikaning mustaqil va murakkab masalalaridan biri sifatida qaralgan. Ushbu yondashuvlarni o‘zaro zid nazariyalar sifatida emas, balki til buzilishlarining turli xususiyatlarini yoritadigan metodologik imkoniyatlar sifatida baholash maqsadga muvofiq. Klinik lingvistikaning zamonaviy rivojlanishida nutq namunalarini elektron shaklda to‘plash, transkripsiya qilish va korpus texnologiyalari yordamida tahlil qilish muhim o‘rin egallamoqda.

B. MacWhinney, D. Fromm, M. Forbes va A. Holland tomonidan 2011-yilda e’lon qilingan tadqiqotda AphasiaBank loyihasining metodologik asoslari bayon etilgan. Ushbu loyiha afaziyasi bo‘lgan shaxslar va klinik mutaxassislar o‘rtasidagi suhbatlardan tashkil topgan kompyuterlashtirilgan ma’lumotlar bazasidir [7, 1286–1307-b.]. Mazkur loyiha nutq namunalarini standartlashtirilgan protokol asosida yig‘ish, transkripsiya qilish, kodlash va keyinchalik turli lingvistik ko‘rsatkichlar bo‘yicha tahlil qilish imkoniyatlarini namoyon etadi. Bunday yondashuvning ahamiyati shundaki, tadqiqotchilar alohida klinik holatlarni tavsiflash bilan cheklanib qolmasdan, ma’lum bir til buzilishi bilan bog‘liq takrorlanuvchi lingvistik xususiyatlarni kattaroq nutq materiallari asosida o‘rganish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. O‘zbek tili materiallari asosida shunga o‘xshash maxsus klinik nutq korpusini

yaratish kelajakdagi tadqiqotlarning istiqbolli yo‘nalishi bo‘lishi mumkin. Bunda shaxsiy ma’lumotlarning maxfiyligi, ishtirokchilarning roziligi va klinik ma’lumotlar bilan ishlashga oid axloqiy me’yorlarga qat’iy rioya etish talab qilinadi.

Xalqaro klinik-lingvistik adabiyotlarning tahlili o‘zbek tili materiallari asosida olib borilishi mumkin bo‘lgan bir qator istiqbolli ilmiy yo‘nalishlarni belgilash imkonini beradi. Birinchi yo‘nalish – o‘zbek tilining fonetik-fonologik tizimi asosida nutq tovushlari buzilishlarini tadqiq qilish. Mazkur jarayonda o‘zbek tiliga xos fonematik qarama-qarshiliklar, artikulyatsion xususiyatlar va fonotaktik qonuniyatlarni hisobga olish muhimdir. Ikkinchi yo‘nalish – nutq va til buzilishlarining morfologik xususiyatlarini o‘rganish. O‘zbek tilining agglutinativ tuzilishi kelishik, egalik, shaxs-son, zamon hamda boshqa grammatik kategoriyalarning klinik sharoitda qo‘llanishini alohida tadqiq qilishni taqozo etadi. Uchinchi yo‘nalish – leksik-semantik buzilishlarni o‘zbek tilining lug‘aviy xususiyatlari asosida tavsiflash. So‘z topishdagi qiyinchiliklar, semantik almashtirishlar, nomlash jarayonidagi xatolar va ma’no munosabatlarining buzilishi ushbu yo‘nalishning asosiy tadqiqot obyektlari bo‘lishi mumkin. To‘rtinchi yo‘nalish – nutq buzilishlarining pragmatik hamda diskursiv xususiyatlarini o‘rganish. Ayniqsa, afaziya va rivojlanish bilan bog‘liq til buzilishlarida bog‘langan nutq, dialogik muloqot, hikoya qilish va kommunikativ niyatni ifodalash masalalari alohida ilmiy ahamiyat kasb etadi. Beshinchi yo‘nalish – o‘zbek tilida klinik-lingvistik diagnostika uchun lingvistik materiallar, maxsus matnlar va baholash vositalarini yaratish. Mazkur yo‘nalishlar o‘zbek tilshunosligi uchun taklif etilayotgan istiqbolli vazifalardir. Ularni mamlakatda mutlaqo o‘rganilmagan sohalar deb xulosa qilish uchun mahalliy dissertatsiyalar, ilmiy maqolalar va amaldagi diagnostik materiallarning alohida tizimli tahlili zarur.

Mazkur maqolaning ilmiy-tahliliy ahamiyati klinik lingvistikaning shakllanishiga doir tarixiy, nazariy va zamonaviy ilmiy qarashlarni yagona konseptual tizimda qiyoslash hamda ular asosida o‘zbek tili uchun istiqbolli tadqiqot masalalarini belgilashdan iborat. Tahlil natijasida klinik lingvistikaning tadqiqot obyektlari fonologik va grammatik buzilishlardan funksional-kommunikativ hamda diskursiv hodisalargacha kengaygani

ko‘rsatildi. Korpus texnologiyalari, terminologik standartlashtirish va fanlararo tadqiqotlar sohaning rivojlanishidagi muhim tendensiyalar sifatida ajratildi. Shu bilan birga, tadqiqot tanlangan fundamental va zamonaviy adabiyotlar sharhiga asoslangan. Unda klinik tajribalar o‘tkazilmagan, bemorlarning nutq namunalari yig‘ilmagan va mustaqil statistik tahlil bajarilmagan. Shuning uchun tadqiqot xulosalari klinik samaradorlik yoki muayyan til buzilishining tarqalish darajasi haqidagi empirik da’volar sifatida talqin qilinmasligi kerak.

XULOSA

Klinik lingvistikaning shakllanishi va tadqiq etilish darajasiga oid ilmiy adabiyotlar tahlili mazkur sohaning tilshunoslik, tibbiyot, psixologiya va logopediya tutashgan nuqtada rivojlangan murakkab fanlararo yo‘nalish ekanini ko‘rsatdi. Zamonaviy tadqiqotlarda nutqning strukturaviy xususiyatlari bilan bir qatorda uning funksional, kommunikativ va kognitiv tomonlarini o‘rganishga e’tibor kuchaygan. Bunda maxsus nutq korpuslari, instrumental tahlil, fanlararo metodlar va standartlashtirilgan diagnostik yondashuvlar muhim o‘rin tutadi. O‘zbek tilshunosligida klinik-lingvistik tadqiqotlarni rivojlantirish uchun tilning o‘ziga xos fonologik, morfologik, sintaktik va pragmatik xususiyatlarini hisobga oladigan lingvistik tadqiqot dasturlarini ishlab chiqish, mahalliy nutq materiallarini tizimli yig‘ish va xalqaro ilmiy metodologiyalarni tanqidiy moslashtirish istiqbolli vazifalar sifatida belgilanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Crystal, D. (1981). Clinical Linguistics. Springer-Verlag.

2. Ball, M. J., Perkins, M. R., Müller, N., & Howard, S. (Eds.). (2008). The Handbook of Clinical Linguistics. Blackwell Publishing.

3. Jakobson, R. (1968). Child Language, Aphasia and Phonological Universals. Mouton. https://doi.org/10.1515/9783111353562

4. Cummings, L. (2009). Clinical Pragmatics. Cambridge University Press.

5. Bishop, D. V. M., Snowling, M. J., Thompson, P. A., Greenhalgh, T., & CATALISE-2 Consortium. (2017). Phase 2 of CATALISE: A multinational and

multidisciplinary Delphi consensus study of problems with language development: Terminology. Journal of Child Psychology and Psychiatry, 58(10), 1068–1080.

6. Alduais, A., Alduais, A., Alfadda, H., & Allegretta, S. (2022). Clinical linguistics: Analysis of mapping knowledge domains in past, present and future. Children, 9(8), 1202. https://doi.org/10.3390/children9081202

7. MacWhinney, B., Fromm, D., Forbes, M., & Holland, A. (2011). AphasiaBank: Methods for studying discourse. Aphasiology, 25(11), 1286–1307.